

Eeva
Joenpelto
-seura
KULTTUURIPOLKU

Eeva Joenpelto -kulttuuripolku

Eeva Joenpellon nimeä kantava kulttuuripolku on retki kirjailijan maisemiin ja hänelle tärkeisiin kohteisiin. Kulttuuripolun kohteina ovat Joenpellon elämään tai hänen kirjalliseen tuotantaansa kiinteästi liittyviä kohteita sekä Sammatissa että Lohjalla.

Ajatus kulttuuripolusta syntyi Eeva Joenpelto -seuran piirissä. Idea esitettiin Lohja700- juhlatuomikunnalle, joka myönsi rahoituksen hankkeelle.

Omatoimista tutustumista, järjestettyjä retkiä, matkailukohde

Retken voi tehdä liikunnallisesti pyöräillen, kävellen, mutta myös autoillen. Kulttuuripolkuun on Sammatista sisällytetty Myllykylän, Niemenkylän, Kirkonkylän sekä Karstun kohteita. Lohjan kohteet ovat keskustan ydinalueella. Molemmista on erillinen kartta. Kaakerholman ja Joenpellon välin voi halutesaan vaeltaa tai pyöräillä metsäpolkua pitkin.

Kulttuuripolku voisi olla mainio kohde yhdistyksille järjestää retkiä ja tutustumiskäyntejä. Luonto, maisemat ja tunnelma ovat pysyviä, vaikka aika näkyy muutamissa rakennetuissa kohteissa.

Tämän vihkosen tarkoitus on toimia oppaana niille, jotka retkeilevät ilman kännykän tarjoamia QR-koodeja.

Kaakerholmaan mennessä pysäköinti osoitteessa Suvisillantie 56, 09220 Sammatti, josta on noin kahden kilometrin kävely kohteeseen.

Tervetuloa Eeva Joenpellon kulttuuripolulle.

Sammatissa, 7.9.2023

Eeva Joenpelto -seura r.y.
www.eevajoenpeltoseura.wordpress.com
tiedustelut: info.eevajoenpeltoseura@gmail.com

Kohteet ovat yksityisiä, koteja tai toimivia laitoksia, eikä niihin ole sisäänkäyntiä.

Kuva, Tiina Mahlamäki

valoisa keittiö, sali ja kamari. Yläkerran avarasta aulasta kuljettiin pieniin kamareihin ja ullakkotiloihin.

Lapsuuden maisema

Eeva Joenpelto kuvaa lapsuuskotinsa ylikamarin ikkunasta avautuvaa näkymää: ”Näköala ei ollut laajan laaja. Oikealla se rajoittui Iso-Pousun taloon, kansakouluun, järven lahteen. Vähän peltoa välissä, sitten Naatun taloon, isoäitini mökkiin ja vasemmalla laidalla olivat Ruokosen nahkimon rakennukset ja äärimmäisenä kuusien lomassa häämötti Elias Lönnrotin emännyskoulurakennus. Jos uskallan tiivistää, tällä välillä oli maantiedollisesti pitkään kaikki pellonojat, kaikki pienet yksityiskohdat kaikessa mitä kirjoitin. Tarina saattoi olla mikä tahansa, mutta jos rattailla ajettiin, se oli mielessäni juuri se kylätie, minkä olin ikkunastani nähnyt vuodesta toiseen, jos kuvasin latoa, se oli se sama lato, joka oli aina kuulunut maisemaani.”

Vares-Kantola

1970-luvun puolivälissä Eeva Joenpelto haaveili maalle muuttamisesta ja vanhassa hirsitalossa asumisesta. Hän kuuli Nummella sijaitsevasta kaksikerroksisesta Linnun talosta, joka asukkaita vailla odotti purkamista. Eeva lähti luotetun kirvesmiehen kanssa katsomaan taloa ja osti hirret kahdella tuhannella markalla. Kaikki käyttökelpoinen, kuten ikkunalasit, käytettiin ja lopuista jäi polttopuuta vuosiksi. Vanhat kaakeliuunit Eeva löysi sattumalta, kun kuuli linja-autossa kahden naisen keskustelevan Helsingin Ratakadulla purettavista kaakeliuuneista.

Werlanderintie 231

Kuva, Johannes Helleman

Lapsuuskoti Kantola

Eeva Joenpellon lapsuuskoti Myllykylässä on Kantolan kaupparakennus. Hänen isänsä Johan Emil Joenpelto osti sen ja siihen liittyvän maatilkun. Kantola on vuonna 1872 rakennettu kaunis mansardikattoinen rakennus. Alakerrassa oli kauppahuoneen lisäksi

Mummun mökki, Naatuntie

Valkoinen tupa, nykyisen Naatun talon naapurissa oli mieluisin kyläpaikka Eevalla lapsena. Se oli isoäidin syytinkimökki, joka hänelle rakennettiin 1920-luvulla. Eevan Anni-äidin äiti Amanda Matilda Rosendahl (1858-1949) oli Nummen lukkarin tytär ja viettänyt lapsena muutamia vuosia Urjalan rovastin kasvattina. Mummu oli armoitettu tarinankertoja, huumorintajuinen ja erinomainen kasvattaja, jonka kerrotaan kasvattaneen kaikki lähitienoon lapset. Hän kasvatti kiitoksella, ei moitteilla.

Myllykylän koulu, Arveentie

Vuonna 1928 rakennettu koulu oli Eeva Joenpellon opinahjo, josta hän 1932 siirtyi Lohjan Yhteiskouluun. Koulu sijaitsee viljelysmaiden ympäröimänä entisen Arveen tilakeskuksen paikalla. Myllykylän koulu oli 1920-luvulla Sammatin uudenaikaisin; siihen asennettiin vesijohdot ja sähkövalot.

Koulu edustaa rakentamisajalleen tyypillistä 1920-luvun klassismia päätykolmioisine poikkipäätyineen ja 4-, 6-, 8- ja 12-ruutuisine ikkunoineen. Sisäänkäynnin edessä on pieni avokuisti, jonka päällä on pilarien kannattama parveke. Rakennus liittyy kiinteästi Myllykylän vanhan kyläkeskuksen rakennusryhmään ja on ulkoasultaan säilynyt hyvin alkuperäisenä.

Kuva, Tiina Mahlamäki

Ylitalo Överkooli, Werlanderintie 257

Sammatin Ylitalo, vuoteen 1912 Lätti, oli vanhoissa ruotsinkielisissä asiakirjoissa nimeltään Öfvergård, mikä kyläläisten kielessä vääntyi Everkooliksi.

Ylitalo sijaitsee Myllykylässä Werlanderintien ja Karstuntien yhtymäkohdassa. Alhonpään on matkaa runsas kilometri. Ylitalolla oli useampia torppia, niiden asukkaat kävivät talossa töissä. Kaakerholman kaupunki l. Alhonpää oli niistä suurin yhteisö.

Elias Lönnrotin emännyskoulu, Werlanderintie 170

Eeva Joenpellon äiti Anni o.s. Stenström hankki tarvittavat taitonsa tulevaa elämää varten emännyskoulusta. Koulu hallitsi Eevan lapsuudessa ja nuoruudessa koko kylää ja sen ilmapiiriä.

Koulun johtajatar vuoteen 1946 oli Lyyli Bergman, -eritoten "Johdon" mielipide oli varteenotettava. Johtajatar samoin kuin Eevan äitikin kuuluivat marttoihin, jotka kokoontuivat usein myös Kantolan talossa.

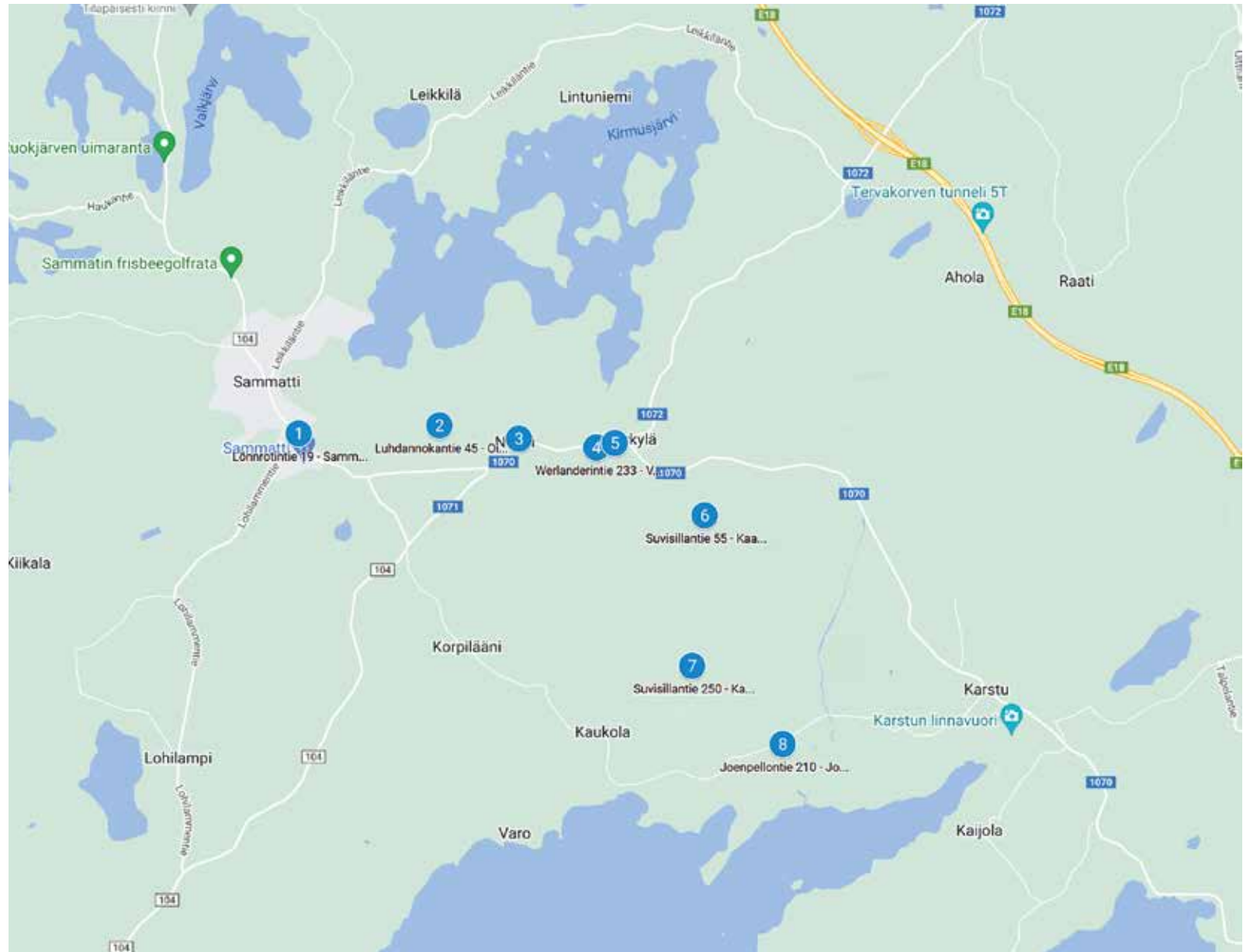
Kuva, Sammatti Elias Lönnrotin kotipitäjä teos

Eeva Joenpelto -kulttuuripolku

1. Lönnrotintie 19
Sammatin hautausmaa
2. Luhdannokantie 45
Oinon talo
3. Werlanderintie 170
Elias Lönnrotin emännyskoulu
4. Werlanderintie 233
Vares-Kantolan maisemat
5. Werlanderintie 257
Ylitalo
6. Suvisillantie 55
Kaakerholman parkkipaikka
7. Suvisillantie 250
Kaakerholma ja polku Joenpeltoon
8. Joenpellontie 210
Joenpellon rustholli ja polku Kaakerholmaan

LOHJALLA:

- Laurinkatu 50
Apteekkitalo
- Laurinkatu 56
Lohjanlinna
- Suurlohjankatu 2
Puu-Anttila

Oinooon talo, Luhdannokantie 45

Romaanissaan Avoin, hellä ja katumaton (1991) Eeva Joenpelto kuvaa naimattomia sisarusia Heikki ja Hertta Sarenia, jotka pitävät vanhaa sukutaloa. Sisarusten esikuvina ovat Oinooon talon perilliset Paavo ja Hanni Lietzen.

Oinooon talo siirrettiin Niemen kylästä nykyiseen paikkaansa 1800-luvun lopulla Luhdannokantien varteen. Taloon muutti 1905 Kaukolan Lassilta Fredrik Lietzen vaimonsa kanssa.

Perheeseen syntyi kaksi lasta Paavo 1906 ja Hanni 1908. Molemmat jäivät naimattomiksi ja perheettöminä he pitivät taloa ja olivat sen viimeiset asukkaat. Paavo ja Hanni Lietzen olivat Eeva Joenpellon isän Johan Emil Joenpellon pikkuserkkuja tämän äidin Amanda Ulrika Werlanderin, o.s. Lietzen, puolelta.

Sammatin hautausmaa, Lönnrotintie 19

Eeva Joenpelto on haudattu sukuhautaan 1800-luvulla käyttöön otetulle Sammatin hautausmaalle. Hauta sijaitsee eteläisen pääkäytävän varrella, Elias Lönnrotin haudasta etelään. Eeva Joenpelto 17.6.1921 Sammatti - 28.1.2004 Lohja.

Samaan hautaan on haudattu myös Eevan vanhemmat sekä nuorena menehtyneet pikkusisarukset. Eevan veljen, sodassa menehtyneen Erkki Joenpellon muistomerkki löytyy sankari-vainajien rivistöstä. Sammatin hautausmaalta löytyy useita Joenpellon sukulaisia, mutta myös hänen teoksissaan löytyvien henkilöhaamojen esikuvia.

Palkittu sammatilainen koti-seutututkija Toivo Haatio on julkaissut tutkimuksia sekä Sammatin hautausmaasta että sankarivainajista.

Kuva, Johannes Hellemen

Kuva, Tiina Mahlamäki

Kaakerholma, Suvisillantie 250

70-luvun haastattelussa Eeva Joenpelto kertoo: ”..Sitä on hyvin rohkea: ryhtyy vain kuvaamaan tommoista ajattelematta ja tutkimatta sen enempää. En varmaan enää kylläkään ryhtyisikään”.

Kaakerholma oli pieni kyläyhteisö, joka sijoittuu Lohjan ja Sammatin väliin osana Kars-tun kylää. Sen oikea maantieteellinen nimi oli Alhonpää ja se kuului Eeva Joenpellon isoisän Johan Werlanderin ratsutilaan. 1930-luvulla se liitettiin Lohjan kunnasta Sammattiin. Alhonpäässä oli aiemmin ollut kymmenisen torppaa ja mäkitupaa. Kaakerholmaksi kylää kutsuttiin sen huonojalkaisen sut-tarin mukaan, joka kykeni vain ”kaakertamaan”. Koska kylä oli maaseuduksi tiheään rakennettu, se sai ihmisten puheissa myös kaupungin leiman.

Alhopäästä pääsee metsätietä kävellen tai pyörällä Joenpeltoon.

Kuva, Tiina Mahlamäki

Joenpellon rustholli, Joenpellontie 210

Eeva Joenpellon isänpuoleinen isoisä Johan Fridolf Werlander syntyi Pusulassa Harmin suuren rusthollin vanhimmaiseksi pojaksi vuonna 1852. Hän ei kuitenkaan perinyt tilaa, ilmeisesti äitipuolensa vastustuksen vuoksi. Vaimonsa Amanda Ulrika Lietzénin kanssa hän osti Lohjan Karstun kylästä Joenpellon ratsutilan, josta suku myöhemmin otti suomalaisen nimensä.

Joenpellon tila sijaitsee pelto- ja metsämaiden ympäröimänä jokilaaksoon viettävässä mäenrinteessä maisemaa halliten. 1840-luvulla valmistunut päärakennus edustaa varakasta talonpoikaistalon tyyppiä, jonka julkisivussa on kaksikerroksinen kuisti ja

toisessa kerroksessa koko kuistin sivun mittainen ikkunarivi. Pihapiiriin kuuluu myös 1900-luvun alussa rakennettu hiirinen syytinkirakennus, jossa Johan asusti vaimonsa kanssa viimeiset vuotensa.

Joenpellosta pääsee kävellen tai pyörällä Kaakerholman kaupunkiin, Alhopäähän.

Apteekkitalo, Laurinkatu 50

Arkkitehtiveljesten Jussi ja Toivo Paatelan suunnittelema hyvin rakennettu ja varustettu komikerroksinen liike- ja asuintalo valmistui 1929. Talo edustaa vuosikymmenen klassismia ja orastavaa funkkista. Talon suureen kulmahuoneistoon sijoitettiin Lohjan Apteekki (siitä nimi Apteekkitalo).

Kuva, Toivo Haatio

Eeva Joenpellon Lohja-sarjan ensimmäisessä osassa Vetää kaikista ovista kauppias Hänninen ja talollinen Julin rakensivat yhdessä komean talon kauppalan keskusta. Oletus on, että talon esikuvana on Apteekkitalo.

Kuva, Toivo Haatio

Lohjanlinna, Laurinkatu 56

Liikemies Viktor Tappolan rakennuttama nelikerroksinen Lohjanlinna Laurinkadun ja Karstuntien kulmassa valmistui 1929. Talo rakennettiin alkujaan punatiilestä ja sotien jälkeen se rapattiin. 1980-luvulla ulkoseinät vuorattiin kuparilevyin. Taloa kutsuttiin pitkään

SYP:n taloksi. Nyt entisissä Suomen Yhdyspankin tiloissa toimii Kiinteistömaailma.

Taloa pidetään esikuvana talollinen Julinin rakentamalle talolle Eeva Joenpellon Lohja-sarjan ensimmäisessä, vuonna 1974 ilmestyneessä osassa Vetää kaikista ovista.

Kuva,
Toivo Haatio

Puu-Anttila, Suurlohjankatu 2

Keltainen, nykyään Puu-Anttilana tunnettu rakennus Laurinkadun ja Suurlohjankadun kulmassa oli Eeva Joenpellon oppikoulu. Hän pääsi ylioppilaaksi tästä koulusta keväällä 1940. Lohjan yhteiskoulu oli Länsi-Uudenmaan maaseudun ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu. Arkkitehti Albert Leideniuksen suunnittelema puurakennus valmistui vuonna 1917. Nykymuotoonsa rakennusta laajennettiin vuonna 1925.

Kirjailija Eeva Joenpellon satavuotissyntymävuonna 2021 Eeva Joenpelto -seura hankki muistolaatan Joenpellon entisen koulun, Puu-Anttilan aulaan.

Eeva
Joenpelto
-seura
KULTTUURIPOLKU

